

2015. gada 6. janvārī
Reģ. Nr. 1.-5.2./2

Zemkopības ministrijai
Vides pārraudzības valsts birojam

Par Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņem 2014.–2020. gadam

Nodibinājuma Latvijas Dabas fonds (LDF) speciālisti ir iepazinušies ar Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2014.–2020. gadam projektu.

Diemžēl mums netika dota iespēja piedalīties pamatnostādņu projekta izstrādes procesā un esam informēti, ka šādu uzaicinājumu nesauņēma arī citas dabas aizsardzības nevalstiskās organizācijas. Acīmredzot pat Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultāte, kurā tiek veikti pētījumi un apmācīti studenti meža ekoloģijā, sugu un biotopu aizsardzībā un citos ar ilgtspējīgu mežsaimniecību saistītos aktuālos jautājumos šādu uzaicinājumu nav saņēmusi. Līdz ar to pamatnostādņu izstrādes procesā nav bijušas iesaistītas visas interešu grupas, un tas varētu būt viens no iemesliem, kāpēc pamatnostādņu projekts adekvāti neatspoguļo ilgtspējīgas mežsaimniecības attīstības principu realizāciju un plānus to ieviešanai Latvijā.

Pamatnostādņu projekts ietver vispārīgus un nepamatotus apgalvojumus bez atsaucēm uz informācijas avotu un ir tendēts uz ekonomisko interešu dominēšanu pār vides un sociālajām interesēm. Attiecībā uz vides un sociālajām interesēm praktiski nav pieminētas galvenās problēmas un līdz ar to netiek arī piedāvāti risinājumi. Piemēram, pamatnostādņu projektā netiek apskatītas arī publiski diskutētās problēmas ar aizsargājamo meža biotopu un sugu stāvokli un sabiedrībai nozīmīgu (rekreācijas mežu) apsaimniekošanu, savukārt pamatnostādņu projekta 1. pielikumā vispār netiek vērtēti tādi indikatori kā ainavas raksts un apdraudētās sugas, bet atmirusī koksne un aizsargātie meži nav novērtēti atbilstoši Ministru kabineta noteikumos definētajiem kritērijiem.

Uzskatām, ka pamatnostādņu projektu pašreizējā redakcijā nevar virzīt apstiprināšanai. Tajā nepieciešami būtiski labojumi, precizējumi un papildinājumi.

Pielikumā (12 lpp.) pievienojam konkrētus komentārus un priekšlikumus par pamatnostādņu projekta redakciju.

Ar cieņu,

Valde

Ģirts Strazdiņš

Par pamatnostādņu projektu izsakām šādus būtiskus iebildumus, komentārus un jautājumus (*teksta fragments, kurš tiek komentēts no Pamatnostādņu projekta pašreizējās versijas izcelts ar kursīvu, minot lappusi dokumentā, kas atkārtotā sūtījumā saņemts kā precizēts fails ar nosaukumu: MSNP2020_061214_projekts.pdf*):

1. „Plānojot un organizējot mežsaimniecību Latvijā, tiek respektētas visas meža funkcijas, ņemta vērā meža ekoloģiskā un sociālā loma. Piemēram, lai pasargātu augsni no erozijas, meža apsaimniekošana un resursu ieguve gar ūdenstilpnēm ir īpaši regulēta. Tāpat Latvijā tiek realizēta saudzīga prakse meža faunas un floras saglabāšanai.” (7. lpp.)

Jādod atsauce uz informācijas avotu. Ir pietiekami daudz gadījumu, arī pēdējos gados, kad konstatēts, ka pat valstij piederošajos mežos, kurus apsaimnieko A/S “Latvijas valsts meži” (LVM), tiek ciršanai nozīmēti īpaši aizsargājami meža biotopi. Ir pat gadījumi, kad tiek apstrīdēti neatkarīgu ekspertu ierosinājumi īpaši augstas kvalitātes biotopu aizsardzībai, iztraucēti putni ligzdošanas sezonas laikā oficiāli zināmās ligzdošanas vietās. Tāpat pārspīlēts ir apgalvojums, ka mežu apsaimniekošanā tiek ievērota to sociālā loma. To apstiprina vietējo iedzīvotāju un pašvaldību protesti pret meža apsaimniekošanas plāniem valsts mežos daudzos novados un vēstules pat valsts augstākajām amatpersonām.

2. 1998. gada 28. aprīlī LR Ministru kabinets apstiprināja Meža politiku (2.pielikums), kas tika izstrādāta panākot kompromisu starp visām mežsaimniecībā ieinteresētajām pusēm.

Latvijas ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas priekšnosacījumi ir Latvijas meža politikā definētie mērķi un noteiktie principi, kuru īstenošanu nodrošina nozare politikas plānošanas dokumenti un normatīvie akti: Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes, kā arī Meža likumā un citos ar meža apsaimniekošanu saistītajos normatīvajos aktos ietvertais regulējums. (7. lpp.)

Vismaz meža bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā (attiecībā uz īpaši aizsargājamu sugu un biotopu saglabāšanu) Latvijas Meža politikas mērķis nav īstenots, tāpat arī lielā mērā attiecībā uz sabiedrības interešu ievērošanu, tāpēc nav pamata apliecinājumam interešu grupu spējai vienoties – liela daļa būtisku Latvijas Meža politikas mērķu nav sasniegti kopš tās apstiprināšanas pirms 16 (!) gadiem.

3. *Lai tiktu uzklauti dažādu interešu grupu viedokļi, izveidota Meža konsultatīvā padome.* (7. lpp.)

Meža konsultatīvā padome jau vairāku gadu garumā nestrādā atbilstoši Ministru Kabineta noteikumiem (03.07.2012. MK noteikumi Nr. 473), kas paredz sēdes sasaukt ne retāk kā reizi ceturksnī. Faktiski konsultatīvais process starp dažādām interešu grupām vismaz valsts līmenī ir apstājies. Atsevišķi vides aizsardzības un sociālo jautājumu interešu grupu pārstāvju uzaicinājumi uz noteiktu Ministru Kabineta Noteikumu izstrādes darba grupu sanāksmēm nevar atsvērt nepieciešamību diskutēt par meža nozares kopējiem stratēģiskajiem mērķiem, pašreizējā stāvokļa vērtējumiem un aktuālo problēmu iespējamajiem risinājumiem, lai ministrs saņemtu objektīvu informāciju un varētu pieņemt izsvērtus lēmumus.

4. „Valstī izveidota funkcionējoša pastāvīga novērojumu sistēma...” (8. lpp.)

Pie monitoringa aktivitāšu uzskaitījuma nav pieminēts valsts Bioloģiskās daudzveidības monitorings, ko organizē Dabas aizsardzības pārvalde (DAP). Lai gan finansējums minētajai programmai bijis ļoti ierobežots, neskatoties uz meža nozares labajiem finansiālajiem rādītājiem pat krīzes gados. Tomēr, gan Natura 2000 teritoriju, gan arī, piemēram, „Dienas putnu monitorings” dod informāciju, ko vajadzētu analizēt, plānojot saimniecisko darbību, kā arī pasākumus sugu un biotopu aizsardzībai. Šie dati dod būtisku informāciju par mežsaimniecības ietekmi uz bioloģisko daudzveidību.

Neizpratni rada Pamatnostādņu projekta turpmākajās sadaļās minētās jaunās bioloģiskās daudzveidības monitoringa attīstības iniciatīvas, minot Zemkopības ministriju un tās pārraudzībā esošo mežzinātnes institūtu „Silava”, kā atbildīgos par bioloģiskās daudzveidības monitoringu mežos.

5. Meža nozares attīstība ir vērtējama ilgtermiņā, ievērojot ekoloģiskos, ekonomiskos un sociālos aspektus. 2011. gadā tika veikts vispusīgs nozares izvērtējums par 20 gadu periodu. Meža nozares attīstības novērtējums veikts par pamatu izmantojot Eiropā vispāratzītu kritēriju un indikatoru sistēmu, kas izstrādāta saistībā ar Ministru konferencēm par mežu aizsardzību Eiropā – procesā Forest Europe. (8. lpp.)

2011. gada Latvijas meža nozares izvērtējumu nevar uzskatīt par vispusīgu un objektīvu. Tā sagatavošanā netika iesaistītas visas interešu grupas, rezultātu apkopojumā tika noklusētas vai vispār netika analizētas problēmas dabas aizsardzībā un sociālajā sfērā. Šī pieeja turpinās arī „Pamatnostādņu” projektā. Piemēram, nav pieminēti dati par meža fragmentācijas būtisku pieaugumu, kur Latvija izceļas daudzu valstu vidū, kā arī nelabvēlīgais īpaši aizsargājamo sugu un biotopu stāvoklis, kas konstatēts sagatavojot ziņojumus Eiropas Komisijai saistībā ar Dzīvotņu (biotopu) direktīvu un Putnu direktīvu. Tāpat nav veikts korekts izvērtējums atbilstoši „Paneiropas kritērijiem un indikatoriem”, kas konkretizēti un papildināti atbilstošos Ministru Kabineta noteikumos.

6. Mežs klāj 3260 tūkstošus (1.1.1. attēls 1.piel.) hektārus un aizņem 92 % no kopējās meža zemes (3 575 tūkstošiem ha). Koksnes ieguvei bez papildus saimnieciskās darbības apgrūtinājumiem pieejami 3069 tūkstoši ha meža (1.1.3. attēls 1.piel.). (9. lpp.)

Tātad apgalvots, ka 94,1 % meža platību pieejami apsaimniekošanai. Tas acīmredzot neatbilst patiesībai, jo ir pretrunā ar skaitļiem, kas minēti citās šī dokumenta sadaļās, piemēram, 12. lpp. Jāņem vērā, ka A/S LVM „brīvprātīgi” aizsargātie Dabiskie meža biotopi, kā arī līdz šim uzskatītie ES aizsargājami meža biotopi, ietver mežaudzes ar īpaši augstu dabas aizsardzības vērtību un valsts pienākums ir tos aizsargāt, neiekļaujot aprēķinos kā potenciāli koksnes ieguvei pieejamas audzes.

7. Mežaudžu vecumstruktūrā pēdējās desmitgadēs ir palielinājies ciršanas vecumu sasniegušo un pāraugušo mežaudžu īpatsvars (1.3.1 attēls 1.piel.). Piemēram, apšu audzēs ciršanas vecumu sasniegušo un pāraugušo audžu īpatsvars veido 46 procentus no kopējās apšu audžu platības. (9. lpp.)

Šāds apgalvojums ir vēl viens apliecinājums, cik ļoti šauri un tendenciozi pieiets mežu apsaimniekošanas stratēģijas plānošanai, gatavojot šo dokumentu. Apse ir viena no visnozīmīgākajām sugām ekoloģiskā aspektā Latvijas mežos (gan kā dominējošā suga, gan piemistrojumā). Tās bioloģiskais vecums var sasniegt pat 100 un vairāk gadus. Pēdējos gados arī valstij piederošajos mežos nocirstas daudzas apšu audzes, kas pārsniedz 70 gadu vecumu – acīmredzot bez kvalitatīva sugu un biotopu ekspertu izvērtējuma plānošanas procesā. Ekspertu praktiskā pieredze un pētījumu dati rāda, ka gandrīz vienmēr apšu audzēs, kuru vecums pārsniedz 70-80 gadus ir atrodamas īpaši retas un apdraudētas sugas, kuru aizsardzībai vismaz uz laiku nepieciešams izveidot mikroliegumu.

8. 2010. gadā veiktais pētījums pirmo reizi deva iespēju novērtēt aptuveno meža nekoksnes produktu un pakalpojumu vērtību un to ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību un meža sociālo nozīmi. Mežā iegūto nekoksnes produktu kopējā relatīvā vērtība ir 101 miljons euro (3.3.1 attēls 1.piel.), lielākā daļa meža velšu tiek izmantotas pašpatēriņam, bet ~13 procenti no kopējās mežā iegūtās produkcijas nonāk tirgū (3.3.2 attēls 1.piel.). (9. lpp.)

Novecojuši dati! Ir pamats domāt, ka gan sēņu, gan ogu eksports ir būtiski audzis (pēc medijos izskanējušajām ziņām, eksportētāju aptauju datiem). Ogu un sēņu lasīšana ir svarīgs piepelnīšanās avots būtiskai sabiedrības daļai. Līdz ar to būtu jāveic daudz rūpīgāka meža ekosistēmu pakalpojumu vērtības un perspektīvu analīze, lai sabalansētu šīs sabiedrības intereses

ar plānotajiem koksnes ieguves apjomiem un esošo valdošo sugu vecuma struktūru vismaz reģionālā līmenī.

9. Savukārt, pieaugušo un pāraugušo mežaudžu īpatsvara palielināšanās samazina un CO₂ piesaistes intensitāti un potenciālu nākotnē. (9. lpp.)

Ir pētījumi, kas to neapstiprina. Pie tam jāņem vērā, ka vecajām audzēm ir īpaša nozīme bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā mežu ainavā, un bioloģiski vecs nereti vairāk kārt pārsniedz „vecu” mežsaimnieciskā izpratnē. Ir daudzas apdraudētas sugas, kam nepieciešamas bioloģiski vecas audzes, kurās koku vecums ievērojami var pārsniegt to ciršanas vecumu galvenajā cirtē. Eiropas Savienība kopā ar lielāko daļu pasaules valstu ir apņēmusies apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Saistībā ar Bioloģiskās daudzveidības (Rio) konvencijas procesu ietvaros arī mežu apsaimniekošanai Eiropā ir izvirzīti konkrēti mērķi un uzdevumi. Nevienā Stratēģijā vai Rīcības programmā netiek pieļauta iespēja, ka CO₂ bilances problēmas varētu tikt risinātas uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas iespēju rēķina.

Būtu rūpīgi jāizvērtē citi faktori, kas tiešām var būtiski ietekmēt CO₂ bilanci. Piemēram, Pamatnostādņu projektā nav pieminētas negatīvās ietekmes, ko CO₂ bilancē rada arvien lielākos apmēros veiktā meža meliorācijas sistēmu rekonstrukcija un ceļu būve, kas izraisa papildus emisijas, sadaloties kūdras slānim nosusinātajos purvaino meža tipu audzēs. Vēl lielākus riskus CO₂ bilancei var radīt iespējamā kūdras ieguves palielināšana nākotnē.

10. Nepietiekama augsnes mitruma regulēšana veicina augšņu degradāciju un samazina mežaudžu koksnes pieaugumu, tādēļ nepieciešams veikt meliorācijas sistēmu rekonstrukciju, ņemot vērā ekonomiskos ieguvumus, vienlaikus ievērojot vides prasības. Veicot meliorācijas sistēmu renovāciju un rekonstrukciju meža zemēs, tiek uzlabota augsnes auglība, veicināta zemes, meža un ūdens resursu līdzsvarota izmantošana un saglabāšana, kā rezultātā palielinās koksnes pieaugums un mežaudzes spēj piesaistīt vairāk CO₂. (11. lpp.)

Nesaprotams apgalvojums par augšņu degradāciju, bez atsaucēm uz publicētiem zinātniskiem rakstiem. Vai kāds ir konstatējis augsnes degradāciju, piemēram, melnalkšņu staignājos, ja to hidroloģisko režīmu neietekmē cilvēka darbība? Meliorācijas rezultātā mainās kokaudzes sugu sastāvs, daudzos gadījumos ieviešoties eglei. Arī Latvijas pieredze rāda, ka egļu audzes uz kūdras augsnēm ir īpaši nenoturīgas, pie tam to augšana faktiski apstājas ap 40 gadu vecumā. Turpinoties kūdras slāņa sadalīšanās procesam, notiek pastiprināta CO₂ emisija, pie tam nākotnē acīmredzot būtiski samazināsies arī augsnes auglība. Meliorācija ietekmē hidroloģisko režīmu plašākā apkārtnē, kas ievērojami sarežģī īpaši aizsargājamo slapjo meža biotopu nepieciešamā aizsardzības režīma nodrošināšanu.

11. Mežsaimniecības darbu efektivitāte un konkurētspēja, kā arī piekļuve meža ugunsgrēkiem, ir cieši saistīta ar meža ceļu esamību. Līdz ar to nepieciešama esošo meža ceļu rekonstrukcija, kā arī jaunu ceļu būvniecība vismaz 3000 km kopgarumā. (11. lpp.)

Meža ceļu būvniecības un rekonstrukcijas līdzšinējo stratēģiju valsts mežos būtu kompleksi jāizvērtē no dažādiem faktoriem. Pat sausajos meža tipos visbiežāk tiek būvēti ceļi ar grāvjiem abās pusēs, ceļu trases platumam sasniedzot ap 25 m platumu. Būtu nepieciešams izvērtējums, cik lielas platības, kurā varētu augt mežs, kopumā šādi Latvijā ir zaudētas. Jāņem vērā arī ievērojamās būvniecības un ceļu uzturēšanas izmaksas, tai skaitā vietās, kur ilgāku laiku mežsaimnieciskā darbība nenotiek noteiktas mežaudžu vecuma struktūras dēļ, ietekmi uz hidroloģisko režīmu, traucējumu faktora pieaugumu, bebru izplatīšanās veicināšanu. Varbūt daudz lielāka uzmanība jāpievērš saliekamo un pārvietojamo koka ceļu izmantošanai vismaz slapjajos meža tipos, ko jau veiksmīgi izmēģinājusi A/S “Latvijas valsts meži”? Tas varētu ievērojami samazināt negatīvās ietekmes uz vidi un bioloģisko daudzveidību.

12. Mežam kā ekosistēmai ir izšķiroša nozīme kopējās bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā uz zemes, savukārt, meža bioloģiskā daudzveidība ir meža produktivitātes, atjaunošanās un dzīvotspējas pamats un ilgtspējīgas apsaimniekošanas priekšnoteikums....

Saskaņā ar Meža likuma un tam pakārtoto normatīvo aktu nosacījumiem, apsaimniekojot mežu, tiek nodrošināts pasākumu kopums bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai.

Cilvēka neietekmēts mežs sastopams 15 tūkstoši ha platībā. (11. lpp.)

Šiem vispārīgajiem apgalvojumiem, nav dotas nekādas atsaucis uz informācijas avotiem, kas ļautu pārbaudīt to pamatotību. Kopumā dokumentā vairākās vietās parādās pretrunīgi interpretēti skaitļi attiecībā uz bioloģiskās daudzveidības aizsardzību. Sugu un biotopu aizsardzības stratēģija un konkrēti uzdevumi praktiski nav iestrādāti Pamatnostādņu saturā. Ir pietiekami daudz datu, kas liecina, ka jau ilgāku laiku Latvijā “pasākumu kopums bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai” mežos nav pietiekams vai nav reāli ieviests mežsaimniecības praksē.

13. Turklāt, lai mazinātu traucējumu dzīvniekus vairošanās sezonā, noteikti sezonāli mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi. (12. lpp.)

Maldinošs apgalvojums! Sezonālie ierobežojumi ieviesti vienīgi noteikta vecuma jaunaudžu kopšanā. Krājas kopšanas cirtes un galvenā cirte vēl arvien tiek veikta bez nekādiem sezonāliem ierobežojumiem, iznīcinot ievērojamu skaitu putnu ligzdu, kā arī daudzos gadījumos traucējumu rezultātā izraisot neveiksmīgu ligzdošanu īpaši aizsargājamām sugām (īpaši tādēļ, ka daudzas ligzdošanas vietas nav uzkartētas un nav izveidoti mikroliegumi).

14. Mežā uzkrātais atmirušās koksnes apjoms pēdējos piecos gados ir palielinājies no 16,6 kubikmetriem uz hektāra līdz 23,5 kubikmetriem uz hektāru, no tiem kritusī koksne 14,4 m³/ha un stāvoša atmirusi koksne 9,1 m³/ha. (12. lpp.)

Ekoloģiskos pētījumos konstatēts, ka minimālais nepieciešamais atmirušās koksnes daudzums bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai ir 20-30 m³ uz hektāru, pie tam galvenā nozīme ir lielu dimensiju atmirušajai koksnei (ar caurmēru, kas pārsniedz 20-25 cm). Stāvokļa objektīvākai novērtēšanai būtu nepieciešami dati par atmirušās koksnes sadalījumu pa caurmēra klasēm dažādu tipu mežos. Pieredze rāda, ka pēc galvenās cirtes veikšanas un jo īpaši audzēs, kurās veikta krājas kopšanas cirte, atmirušās koksnes daudzums ir minimāls – arī normatīvo aktu pašreizējās prasības attiecībā uz atmirušās koksnes saglabāšanu ir nepietiekamas.

15. kopš Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā ir palielinājies dažādu aizsargājamo meža teritoriju īpatsvars un šobrīd 582628 ha (platībā (gandrīz 18% no meža platības) ir noteikti dažādi saimnieciskās darbības ierobežojumi. (12. lpp.)

Valstij piederošajos saimnieciskās darbības mežos (akciju sabiedrības „Latvijas valsts meži” valdījumā esošās teritorijas) 2013.gadā tikai dabas aizsardzības mērķiem apsaimnieko 16% mežu platību, bet no kopējās - visu zemju platības, tas ir vairāk kā 20%. (12. lpp.)

Rodas iespaids, ka tiek manipulēts ar skaitļiem. Pirmkārt vajadzētu sniegt Meža valsts reģistra datus pa ierobežojumu veidiem – kādi ierobežojumi (aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte, aizliegta kailcirte), kādās platībās un procentos no mežu kopplatības ir noteikti. Pēc iepriekš - 9. lpp. minētajiem skaitļiem iznāk, ka 94,1% meža platību ir pieejami apsaimniekošanai. Jāatzīmē, ka ievērojamas platības mežu, kas atrodas Eiropas nozīmes Natura 2000 īpaši aizsargājamās teritorijās, iedalīti ainavu aizsardzības zonās, kurās mežsaimnieciskās darbības nosacījumi praktiski neatšķiras no saimnieciskajiem mežiem.

Dati par A/S LVM brīvprātīgi aizsargātajiem mežiem, kā arī uzkartētajiem īpaši aizsargājamiem meža biotopiem un sugu atradnēm nav pieejami pat Valsts meža dienestam un Dabas aizsardzības pārvaldei. Līdz ar to valsts pārvaldes institūcijām, zinātniekiem un ekspertiem pagaidām nav iespēju izvērtēt to nozīmi bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā pašlaik un ilgtermiņā, kā arī izmantot, lai izvērtētu kādu biotopu vai sugu aizsardzībai nepieciešami īpaši steidzami uzlabojumi. Minētajos 20% meža zemju dabas aizsardzībai acīmredzot iekļauti Natura 2000 teritorijās ietilpstošie purvi, kuros nekāda apsaimniekošana nenotiek un vairumā gadījumu arī nav nepieciešama, ja neskaita dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanu purviem pieguļošajās teritorijās.

16. AS „LVM” teritorijā papildus līdz šim atrastajiem un aizsargātajiem dabisko mežu biotopiem (50 tūkst. ha) ik gadu tiek kartēti arī Latvijas un ES nozīmes aizsargājami biotopi un

vērtēta to kvalitāte, līdz šim konstatēti jau 24,7 tūkst. ha, 30 aizsargājamu biotopu veidi. (12. lpp.)

Lai nodrošinātu sugu dzīvotņu un biotopu aizsardzības stāvokļa monitoringu, ka arī mērķtiecīgi plānotu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas stratēģiju ierobežotu resursu apstākļos, ļoti aktuāls ir augstāk minētās informācijas nodošana VARAM Dabas aizsardzības pārvaldei, iekļaušanai datu bāzē „Ozols”, kā arī Valsts meža dienestam un regulāra šīs informācijas aktualizācija.

17. Latvijā izveidota un sekmīgi darbojas sistēma ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas nodrošināšanai visos mežos neatkarīgi no to apsaimniekotāja, ko nodrošina atbilstoša normatīvāvide un uzraudzības institūciju kompetence. (15. lpp.)

Vispārīgs apgalvojums bez pamatojuma. Ir daudz faktu, kas liecina, ka sistēmā ir nopietni trūkumi. Uzraudzības institūciju (gan VARAM pakļauto, gan Valsts meža dienesta) kapacitāte finansējuma trūkuma un reorganizāciju dēļ pēdējos gados ir samazināta līdz minimumam.

18. Latvija Forest Europe procesā ir iesaistījusies kopš 1993.gada (Helsinki konference) un UNFF kopš 2001.gada, demonstrējot ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas un meža nozares attīstības piemēru. Kopš kļūšanas par ES dalībvalsti, Latvijas pārstāvji aktīvi piedalās ES dalībvalstu kopējās nostājas veidošanā. (16. lpp.)

Forest Europe procesa ietvaros 2011.gada Oslo konferencē tika pieņemts **OSLO meža ministru lēmums**, kas izvirza Eiropas mežu mērķus 2020.gadam: (5) ir apturēta bioloģiskās daudzveidības samazināšanās un apturēta mežu degradācija un meži tiek atjaunoti un atveseļoti; (16. lpp.)

2013.gadā izstrādāta Jauna ES Meža Stratēģija (stratēģija mežiem un uz koksnes resursiem balstītai rūpniecībai) (ES Stratēģija). ... Eiropas Padomes secinājumos par jauno Meža stratēģiju uzsvērta meža un meža nozares nozīme zaļās ekonomikas attīstībā, meža produktu un pakalpojumu vērtība un to ilgtspējīgs nodrošinājums, vienlaicīgi nodrošinot dabas vērtību uzturēšanu mežos. (17. lpp.)

Tas ir apsveicami, ka Latvija piedalās starptautiskajos procesos, tomēr Pamatnostādņu projektā pārāk optimistiski tiek prezentēts mežu stāvoklis pašlaik un tālākā perspektīvā – īpaši attiecībā uz bioloģiskās daudzveidības, ainavas līmeņa un sociālajiem aspektiem. Šķiet, ka daudzi mūsu meža nozares pārstāvji patiešām arī nav informēti par problēmām un īsti neizprot, ko mūsdienās saprot ar terminu “Ilgtspējīga mežsaimniecība”. Pamatnostādņēs netiek noteikti konkrēti uzdevumi Latvijas mežu apsaimniekošanas uzlabošanai, lai atrisinātu esošās problēmas un sasniegtu starptautiskajos procesos definētos mērķus.

19. Vides politika ietekmē meža resursus un meža produktu un pakalpojumu tirgu ..., (25. lpp.)

Eiropas Komisijas stratēģijas un rīcības plāna "**Inovācijas ilgtspējīgai izaugsmei: Eiropas bioekonomika**" uzstādītais mērķis ir zveidot inovatīvāku ekonomiku, kas rada zemas CO₂ emisijas, un izveido līdzsvaru starp tādiem faktoriem kā ilgtspējīga lauksaimniecība un zivsaimniecība, nodrošinātība ar pārtiku un atjaunojamo bioloģisko resursu izmantošana rūpniecībā, tajā pašā laikā saudzējot bioloģisko daudzveidību un vidi. (26. lpp.)

Kā jau atzīmējām, Pamatnostādņu projektā trūkst esošo stāvokli raksturojošu objektīvu datu un atsauču uz informācijas avotiem, kā arī netiek noteikti konkrēti uzdevumi, lai sasniegtu mērķi – ilgtspējīgas mežsaimniecības nodrošināšanu Latvijā. Bioloģiskās daudzveidības un vides saudzēšana nav izvērsti kā viens no mērķiem, bet acīmredzot tiek uztverts galvenokārt kā traucēklis meža resursu maksimāli intensīvai izmantošanai.

20. Latvija2030, pamatojoties uz ilgtermiņa konceptuālo dokumentu „Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā” (apstiprināts Latvijas Republikas Saeimā 2005.gada 26.oktobrī un iezīmē valsts attīstības ilgtermiņa mērķi – pakāpeniski 20–30 gadu laikā nodrošināt būtisku

cilvēka dzīves labklājības pieaugumu), ir noteikusi septiņas valsts attīstības prioritātes laikposmam līdz 2030.gadam:

– daba kā nākotnes kapitāls; (27. lpp.)...

Daba kā nākotnes kapitāls Pamatnostādņu projektā ir faktiski ignorēta. Viss dokuments koncentrējas uz koksnes ieguves iespēju apskatu, praktiski ignorējot visus pārējos ekosistēmu pakalpojumus, ko nodrošina mežs un meža zemes. Līdz ar to trūkst arī vīzijas, kā šo daudzveidīgo meža nozīmi ņemt vērā, lai stratēģiski plānojot mežu apsaimniekošanu, nodrošinātu, ka tā ir ilgtspējīga no visiem aspektiem.

21. Vides politikas pamatnostādņu (VPP) virsmērķis – nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē, īstenojot uz ilgtspējīgu attīstību veiktas darbības, saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, nodrošinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli.

– nodrošināt dabas aizsardzības un saimniecisko interešu līdzsvarotību; (29. lpp.)...

Lūdzu skatīt detalizētākus komentārus pie iepriekšējām sadaļām. Ne pašreizējais stāvoklis mežu apsaimniekošanā Latvijā, ne konsultatīvā procesa nodrošinājums, ne arī Pamatnostādņu projekta saturs neliecina par Zemkopības ministrijas vēlmi reāli saskaņot meža nozares „ekonomiskā bloka” intereses ar pārējām sabiedrības interesēm, tai skaitā ar uzdevumiem, kas jāveic, lai sasniegtu nacionāla un starptautiska līmeņa vides un dabas aizsardzības politikas dokumentos definētos mērķus.

22. MSNP 2020 paredz ieguldījumus VPP 2020 mērķu sasniegšanā izvirzot šādus uzdevumus: kā arī (3) iegūt un uzturēt un regulāri novērtēt zinātniski pamatotu informāciju par bioloģisko daudzveidību, paredzot izveidot meža bioloģiskās daudzveidības monitoringa sistēmu. (29., 30. lpp.)...

Valsts Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programma, kas ietver arī mežu bioloģiskās daudzveidības monitoringu, ir izstrādāta un apstiprināta jau 2009. gadā (MK 2009.gada 11.marta rīkojums Nr.187 „Par Vides monitoringa programmas pamatnostādņem 2009.-2012.gadam”). 2014. gadā veikta programmas aktualizācija – ar tās pašreizējo versiju un aktuālākajiem uzdevumiem var iepazīties Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā (attiecībā uz mežiem – „Iekšzemes bioloģiskās daudzveidības monitoringa programma”). Programma ietver trīs sadaļas: Natura 2000 teritoriju monitoringu, Fona monitoringu un Speciālo monitoringu. Programma ir izveidota ar mērķi sekot bioloģiskās daudzveidības stāvoklim dažādās ekosistēmās un iegūtu datus, kas nepieciešami, lai plānotu ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu, mērķtiecīgus sugu un biotopu aizsardzības pasākumus prioritārā secībā. Šie dati tiek izmantoti arī ziņojumu sagatavošanai saistībā ar Latvijas starptautiskajām saistībām. Lai arī atsevišķas programmas sadaļas finansējuma trūkuma dēļ vairākus gadus nav realizētas, tomēr svarīgākie dati ir iegūti.

Nav saprotams kādu paralēlu monitoringa sistēmu paredzēts radīt saistībā ar „Pamatnostādņu” projektā lasāmo. Ja runa iet par mežsaimnieciskās darbības ietekmes izvērtējumu uz konkrētām apsaimniekojamām teritorijām dažādos aspektos atbilstoši mežsaimniecības zaļās sertifikācijas sistēmu prasībām (piemēram, FSC), tad tas ir A/S LVM organizējams pasākums un neattiecas uz valsts līmeņa monitoringa programmu.

23. APP izvirzītais mērķis, apakšmērķi un rīcības virzieni.

Mērķis:

Daudzfunkcionālas un kvalitatīvas ainavas, kas visā Latvijā uzlabo cilvēku dzīves kvalitāti, veicina vietu, reģionu un valsts ekonomisko aktivitāti un atpazīstamību, kā arī nodrošina bioloģisko daudzveidību. (30. lpp.)...

APP 2019 formulētas problēmas, kas saistītas arī ar Latvijas mežu apsaimniekošanu, un kuru īstenošanai nepieciešams īstenot noteiktu politiku.

(1) Būtiskas pārmaiņas Latvijas ainavās apdraud to sociālo, ekonomisko, ekoloģisko un kultūrvēsturisko vērtību, līdz ar to arī cilvēku dzīves kvalitāti un ainavu potenciālu uzņēmējdarbības, ir īpaši tūrisma, attīstībai:

- pieaugot meža ciršanas apjomam, palielinās izcirstās platības, mainās mežaudžu vecumstruktūra un meža vizuālais veidols, kas sabiedrības vērtējumā pazemina meža ainavu kvalitāti; (30. lpp.)...*

Diemžēl arī Ainavu politikas pamatnostādņēm dokumentā pieiets ļoti formāli, tikai citējot izvilkumus no tām, bet nepieminot esošās problēmas plašākā kontekstā un nepiedāvājot risinājumus. Vai tiešām nav analizētas problēmas, kas radušās pēdējos apmēram 20 gados koku ciršanas apjomam Latvijā pieaugot 3-4 reizes, salīdzinājumā ar visu pēckara periodu, pie tam, vienlaicīgi atceļot daudzus ierobežojumus galvenajai cirtei, kas bijuši spēkā gadu desmitiem daudzās mežu teritorijās. To vēl ir pastiprinājis lēmums attiecībā uz privātajiem mežiem normatīvajos aktos pieņemt vienkāršāko no pieejamajiem risinājumiem – regulēt tikai katru īpašumu atsevišķi, neņemot vērā nekādus mežaudžu struktūras un ainavas līmeņa apsvērumus, kas gala rezultātā nereti ir cēlonis ļoti lielām kailcirtēm uz īpašumu saskares zonas un rada būtisku mežu fragmentāciju ar ilglaicīgu ietekmi. Valsts līmenī šīs problēmas vēl vairāk ir saasinājuši A/S LVM 2008. gada beigās ieviestā “cirsmu koncentrēšana” jeb “cirsmu izvietojuma optimizēšana”, bez atbilstoša ekoloģiskā un sociālā ietekmes uz vidi izvērtējuma pirms jaunas galvenās cirtes vietu plānošanas metodes ieviešanas visā valstij piederošo mežu teritorijā. Rezultātā pēc mežu fragmentācijas pakāpes Latvija ievērojami izceļas praktiski visu Eiropas valstu vidū - skatīt: <http://www.eea.europa.eu/publications/10-messages-for-2010-2014-3>

24. *Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes balstās uz Latvijas Meža politikā noteiktajiem pamatprincipiem, ievērojot Latvijas Republikas ratificētās starptautiskās konvencijas un starptautiskos līgumus, valdības parakstītas starptautiskās vienošanās, ...*

- Mežs un meža zeme ir Latvijas nacionālā bagātība, kura apsaimniekojama, un vairojama, lai līdzsvarotu sabiedrības ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās vajadzības un nodrošinātu attīstības iespējas, savukārt, valsts meža īpašums ir valsts kapitāls un garants šo vajadzību realizācijai; (38. lpp.)*

Vismaz meža bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā (attiecībā uz īpaši aizsargājamu sugu un biotopu saglabāšanu) Latvijas Meža politikas mērķis nav īstenots, tāpat arī lielā mērā attiecībā uz sabiedrības interešu ievērošanu, tāpēc nav pamata apliecinājumam, ka Latvijas Meža politikas mērķi ir sasniegti.

25. *Maksimāli pieļaujamā koku ciršanas apjoma noteikšanas mērķis ir regulēt koksnes ražas novākšanu valsts mežos, lai nodrošinātu ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu, stabilu un prognozējamu koksnes produktu piegādi, ievērojot esošos dabas aizsardzības un rekreācijas vajadzību ierobežojumus. (38. lpp.)*

Ciršanas apjomu aprēķiniem izmanto aktuālo Meža valsts reģistra informāciju, kas ietver meža īpašnieku sagatavotus un Valsts meža dienesta apstiprinātus datus (koku suga un mežaudzes vecums, augstums, krāja u.c.) par mežaudzēm un normatīvo aktu noteiktos aprobežojumus mežaudžu apsaimniekošanai. (38.,39. lpp.)

Maksimāli pieļaujamo koku ciršanas apjomu aprēķina:

- ievērojot meža apsaimniekošanas ekoloģiskos un sociālos nosacījumus, ciršanas apjomu aprēķinā iekļaujot normatīvajos aktos noteiktos mežaudžu meža apsaimniekošanas ierobežojumus; (39. lpp.)*

Var secināt, ka nav izpildīts Ministru kabineta 2010. gada 21. jūnijā dotais rīkojums izstrādāt maksimāli pieļaujamo koku ciršanas apjomu noteikšanas pamatprincipus, kuros ietverti ekonomiskie, dabas aizsardzības un sociālie aspekti.

Ievērojams īpatsvars īpaši aizsargājamu meža biotopu un īpaši aizsargājamu sugu dzīvotņu nav precīzi uzskatīti un iekļauti galvenajās datu bāzēs – Meža valsts reģistrā un dabas aizsardzības pārvaldes (DAP) datubāzē „Ozols”. Ievērojama daļa uzskatīto biotopu un sugu dzīvotņu ir iekļauta vienīgi LVM datubāzē iekšējai lietošanai un nav pieejama ne valsts vides aizsardzības institūcijām, ne zinātniekiem un dabas aizsardzības speciālistiem (sugu un biotopu ekspertiem, kuri nav LVM darbinieki). Tāpat augstāk minētajiem nav pieejama aktuālā informācija par Dabisko meža biotopu (DMB), kuru kartēšana Latvijā sākās 1997. gadā (Ikaunieca et al. 2012: Linking woodland key habitat inventory and forest inventory data to prioritize districts needing conservation efforts. – Ecological Indicators 14: 18-26) pēc Zviedrijā izstrādātas metodikas, kas tika aprobēta Latvijā un ietvēra rūpīgi izstrādātu ekspertu apmācības programmu. Pētījumi un īpaši aizsargājamu dabas vērtību inventarizācijas pēc Latvijas pievienošanās ES ir parādījuši, ka DMB vairumā gadījumu aptver pašu bioloģiski augstvērtīgāko daļu no ES īpaši aizsargājamiem meža biotopiem. Ir absurdi, ka šīs datu bāzes informācija netiek iekļauta oficiālās valsts datubāzēs un attiecīgo meža nogabalu aizsardzība tiek deklarēta kā LVM „brītvprātīga” apņemšanās.

Ierosinājumi:

1) Šo, jau LVM rīcībā esošo informāciju (uzskatītie ES īpaši aizsargājami biotopi un sugu dzīvotnes, kā arī DMB ir jāiekļauj DAP datu bāzē „Ozols”, kā arī jānodod Valsts meža dienestam (VMD), lai minētās institūcijas varētu veikt neatkarīgu kontroli par īpaši aizsargājamu dabas vērtību saglabāšanu mežos. Informācija, kas pieejama minētajām valsts institūcijām regulāri jāatjauno;

2) Minētās platības ir jāpielīdzina platībām, kas ir aizsargātas jau pēc pašreizējiem Valsts Meža reģistra datiem, un jāizslēdz no saimnieciskai darbībai pieejamām audzēm, veicot aprēķinus maksimāli pieļaujamiem ciršanas apjomiem valstij piederošajos mežos turpmākajiem periodiem;

3) Papildus no aprēķiniem maksimāli pieļaujamiem ciršanas apjomiem valstij piederošajos mežos turpmākajiem periodiem, vadoties no piesardzības principa un īpaši aizsargājamu meža platību izmaiņu prognozēm jāizslēdz mežu platības, kuru aizsardzība nepieciešama, lai nodrošinātu ES īpaši aizsargājamu biotopu un sugu labvēlīgu aizsardzības stāvokli. Gan biotopu platības, gan sugu populāciju lielumus Latvija ir deklarējusi, iestājoties ES 2004. gadā. Eksperti – biotopu un sugu speciālisti var veikt aprēķinus, kādas orientējoši varētu būt šādas meža platības pa valdošajām sugām.

Šādu nosacījumu neievērošana var izraisīt nepamatoti augstu mežizstrādei pieejamo platību aprēķināšanu, kā arī novest pie noteiktu meža platību fragmentācijas (pārekspluatācijas), kad izrādīsies, ka aprēķinātais apjoms jāizvieto mazākā platībā. Savukārt mežizstrādes veikšana formāli neaizsargātos biotopos un sugu dzīvotnēs, kuru aizsardzības nepieciešamību nosaka ES direktīvas, ne tikai neļaus apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, ko Bioloģiskās daudzveidības konvencijas (Rio konvencija) starptautiskajā procesā kā svarīgu mērķi īpaši atbalstījusi arī ES, bet var izraisīt arī pārkāpumu procedūras ierosināšanu no ES pret Latviju. Apdraudēta var būt arī mežsaimniecības „zaļo sertifikātu” (FSC un PEFC) saglabāšana mežu apsaimniekotājiem, kā arī tas var ietekmēt Latvijas iekļaušanu noteiktā valstu riska zonā, saistībā ar koksnes piegādes ķēdēm. Kopumā tas var rezultēties ievērojamos zaudējumos meža nozarei un Latvijas valstij.

4) Aprēķini maksimāli pieļaujamiem ciršanas apjomiem valstij piederošajos mežos turpmākajiem periodiem jāveic pa teritoriālām vienībām – novadu līmenī, vai vismaz LVM mežsaimniecību līmenī. Tas nepieciešams, lai veicinātu iespējami vienmērīgākas mežaudžu vecuma (pie tam – bioloģiskā izpratnē) struktūras saglabāšanu iespējami mazākā teritoriālā vienībā. No tā lielā mērā ir atkarīgas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un iepriekšējo līmeņu restaurēšanas iespējas, jo daudzas īpaši aizsargājamās (apdraudētās) sugas ir atkarīgas no

bioloģiski vecām audzēm un tās būtiski ietekmē mežsaimnieciska iejaukšanās (piemēram, „sanitārās” cirtes). Šāds mežsaimniecības plānošanas modelis ļautu samazināt arī konfliktu apjomu ar vietējiem iedzīvotājiem.

Jāņem vērā, ka daudzas no īpaši apdraudētām mežu sugām ir ar dispersu izplatību – tām piemērotās dzīvotnes ir kā relatīvi nelielas salas mežu ainavā. Ir sugas, kurām ir ierobežotas izplatīšanās spējas un to pastāvēšanai kritiski svarīgi ir attālumi līdz nākošajai piemērotajai dzīvotnei vai vismaz audzei, kur var izdzīvot noteiktu laiku („stepping stone” vieta), ja vietas platība ir nepietiekam ilgstošai eksistencei. Apdraudētām meža putnu sugām to ligzdošanas teritorijā kritiski svarīgi ir vismaz dažas bioloģiski vecas audzes un miera periods vairošanās sezonā visai plašā teritorijā ap ligzdošanas (riesta) vietu. Vecu audžu saglabāšana iespējami mazākā ainavas vienībā lielā mērā saskan arī ar vietējo iedzīvotāju un plašākas sabiedrības interesēm – īpaši saistībā ar meža nekoksnes vērtību ieguvī un citiem ekosistēmu pakalpojumiem.

Līdz ar to, plānojot maksimāli pieļaujamus ciršanas apjomus valstij piederošajos mežos turpmākajiem periodiem, būtu jāņem vērā dažādu apstākļu ietekmē (piemēram, 1967, 1969, 2005. gada viesuļvētras), izveidojusies ļoti nevienmērīgā mežaudžu vecuma struktūra. Vēl atlikušo nedaudzo pieaugušo audžu nociršana nekādi neatbilstu ilgtspējīgas mežsaimniecības principiem – maksimāli pieļaujamie ciršanas apjomi attiecīgajos novados ir maksimāli jāsamazina.

Savukārt teritorijās, kurās iepriekšējos gadu desmitos bijuši ievērojami ierobežojumi galvenajai cirtei, īpaši jāizvērtē veco audžu nozīme bioloģiskās daudzveidības un sociālajā aspektā. Acīmredzot izlases ciršu īpatsvara būtiska palielināšana šādās situācijās varētu būt risinājums, izņemot audzes, kuras atbilst īpaši aizsargājamiem biotopiem vai sugu dzīvotnēm.

Viss augstāk minētais, protams, ietekmēs aprēķinu rezultātu, tomēr nav cita ceļa, kā apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos Latvijas mežos un apmierināt sociālās intereses. Pašreizējā situācija saistībā ar valdošo sugu vecuma struktūru un zemes izmantošanas bilanci Latvijā ir ļoti labvēlīga, lai tiešām sabalansētu saimnieciskās, vides un sociālās intereses mežu izmantošanā. Bez bioloģiskās daudzveidības kritiskās situācijas ņemšanas vērā un ainavu ekoloģijas principu ieviešanas vismaz valstij piederošo mežu apsaimniekošanā ilgtspējīgu mežu apsaimniekošanu Latvijā nodrošināt nebūs iespējams.

26. Ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu, t.sk. nocirsto platību ietekmi uz meža resursu ilgtspēju, iegūtās meža produkcijas ietekmi uz meža nozares attīstību novērtē reizi piecos gados Ministru kabineta noteiktajā kārtībā - izmantojot Paneiropas meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas kritērijus un indikatorus. (39. lpp.)

Paneiropas kritēriju piemērošana Latvijā ir rezultējies MK noteikumos. Vajadzētu dot konkrētu atsauci uz šiem noteikumiem, kā arī papildināt attiecīgās Pamatnostādņu sadaļas, kuru saturs diemžēl dokumentā netiek adekvāti atspoguļots.

27. Ilgtspējīga apsaimniekošana nozīmē meža un meža zemju pārvaldīšanu un izmantošanu tādā veidā un apjomā, kas saglabā to bioloģisko daudzveidību, produktivitāti, atjaunošanās spēju, dzīvotspēju un to potenciālu īstenot nozīmīgas ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās funkcijas vietējā, nacionālā un globālā līmenī tagad un nākotnē, un kas nerada draudus citām ekosistēmām. (39. lpp.)

Ir zināms, ka Latvijas valsts meži ir veiksmīgi atjaunojuši FSC sertifikātu visā apsaimniekojamajā platībā pēc tā pārtraukšanas un ir spēkā arī otras sertifikācijas sistēmas (PEFC) izdots sertifikāts. Tomēr, ņemot vērā, ka daudzas pēdējo gadu problēmas dokumentā nav identificētas vispār (piemēram, galvenās cirtes cirsmu izvietojuma „optimizācija”, vietējo iedzīvotāju protesti daudzos Latvijas reģionos attiecībā uz mežsaimniecisko darbību, īpaši valsts mežos, nelabvēlīgs Eiropas Savienības īpaši aizsargājamo sugu un biotopu stāvoklis), pastāv

reāli riski, ka Latvijas mežsaimniecības atbilstība ilgtspējīgai mežsaimniecībai starptautiskā izpratnē varētu tikt apšaubīta jau tuvākajā nākotnē. „Pamatnostādnēs” tomēr vajadzētu vismaz pieminēt eksistējošās problēmas un piedāvāt konkrētus risinājumus.

28. Nodaļā 6. *Problēmas, kuras kavē meža un saistīto nozaru attīstības politikas mērķu sasniegšanu* problēmas, kuras kavē meža un saistīto nozaru attīstības politikas mērķu sasniegšanu” (40. lpp.) atspoguļo meža nozares problēmas ļoti šauri, neņemot vērā mežu komplekso nozīmi piemēram, netiek apskatītas problēmas ar īpaši aizsargājamu meža biotopu un sugu stāvokli (Latvijas ziņojumu EK secinājumi atbilstoši ES Biotopu direktīvai un Putnu direktīvai), iedzīvotāju informēšanu un iesaistīšanu lēmumu pieņemšanā par mežu apsaimniekošanas jautājumiem (daudzie konflikti ar vietējiem iedzīvotājiem saistībā ar LVM veikto meža apsaimniekošanu un mežizstrādes plānošanu). Dokumentā jādod aptverošs pārskats par eksistējošām problēmām, un jāpiedāvā to risinājumi tālākajās dokumenta sadaļās. Pretējā gadījumā pamatnostādnes neatbildīs ilgtspējīgas mežsaimniecības plānošanas principiem.

29. 6.1 *Meža un meža zemes efektīva apsaimniekošana ir ierobežota, mežsaimniecības potenciāls Latvijā netiek izmantots pilnā apjomā:*

- *epietiekams meža ceļu tīkla blīvums;*
- *meža meliorācijas sistēma ir nolietojusies un netiek renovēta un rekonstruēta vajadzīgajā apjomā (40. lpp.)*

Meža ceļu būvniecības un rekonstrukcijas līdzšinējo stratēģiju valsts mežos būtu kompleksi jāizvērtē no dažādiem faktoriem. Pat sausajos meža tipos visbiežāk tiek būvēti ceļi ar grāvjiem abās pusēs, ceļu trases platumam sasniedzot ap 25 m platumu. Būtu nepieciešams izvērtējums, cik lielas platības, kurā varētu augt mežs, kopumā šādi Latvijā ir zaudētas. Jāņem vērā arī ievērojamās būvniecības un ceļu uzturēšanas izmaksas, tai skaitā vietās, kur ilgāku laiku mežsaimnieciskā darbība nenotiek noteiktas mežaudžu vecuma struktūras dēļ, ietekmi uz hidroloģisko režīmu, traucējumu faktora pieaugumu, bebru izplatīšanās veicināšanu. Varbūt daudz lielāka uzmanība jāpievērš saliekamo un pārvietojamo koka ceļu izmantošanai vismaz slapjajos meža tipos, ko jau veiksmīgi izmēģinājusi A/S “Latvijas valsts meži”? Tas varētu ievērojami samazināt negatīvās ietekmes uz vidi un bioloģisko daudzveidību.

Meliorācija ietekmē hidroloģisko režīmu plašākā apkārtnē, kas ievērojami sarežģī īpaši aizsargājamo slapjo meža biotopu nepieciešamā aizsardzības režīma nodrošināšanu. Pieņemot lēmumus par „vajadzīgo apjomu” konkrētā reģionā un valstī kopumā nepieciešams komplekss izvērtējums no visiem aspektiem ilgākai laika perspektīvai (vismaz 50 gadi!) – no ekonomiskā, vides un sociālā viedokļa reģionālā un arī lokālā līmenī.

30. ... *nav izveidota sistemātiska meža bioloģiskās daudzveidības monitoringa sistēma, lai iegūtu un uzturētu zinātniski pamatotu informāciju par bioloģisko daudzveidību produktīvi apsaimniekotā mežā; (40. lpp.)*

Valsts Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programma, kas ietver arī mežu bioloģiskās daudzveidības monitoringu, ir izstrādāta un apstiprināta jau 2009. gadā (MK 2009. gada 11. marta rīkojums Nr.187 „Par Vides monitoringa programmas pamatnostādnēm 2009.-2012.gadam”). 2014. gadā veikta programmas aktualizācija – ar tās pašreizējo versiju un aktuālākajiem uzdevumiem var iepazīties Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā (attiecībā uz mežiem – „Iekšzemes bioloģiskās daudzveidības monitoringa programma”). Programma ietver trīs sadaļas: Natura 2000 teritoriju monitoringu, Fona monitoringu un Speciālo monitoringu. Programma ir izveidota ar mērķi sekot bioloģiskās daudzveidības stāvoklim dažādās ekosistēmās un iegūtu datus, kas nepieciešami, lai plānotu ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu, mērķtiecīgus sugu un biotopu aizsardzības pasākumus prioritārā secībā. Šie dati tiek izmantoti arī ziņojumu sagatavošanai saistībā ar Latvijas starptautiskajām saistībām. Lai arī atsevišķas programmas sadaļas finansējuma trūkuma dēļ vairākus gadus nav realizētas, tomēr svarīgākie dati ir iegūti.

31. 1. mērķis - Latvijas mežu apsaimniekošana ir ilgtspējīga un starptautiski atzīta

1.1. Meža un meža zemes efektīva un ilgtspējīga apsaimniekošana

- nodrošināta zinātniski pamatotas informācijas ieguve par meža resursiem, zemes izmantošanu un bioloģisko daudzveidību mežā,
- nodrošināta bioloģiskās daudzveidības uzturēšana mežā, (41. lpp.)

Jaunās bioloģiskās daudzveidības monitoringa un pētījumu attīstības iniciatīvas, minot Zemkopības ministriju un tās pārraudzībā esošo mežzinātnes institūtu „Silava”, kā atbildīgos par bioloģiskās daudzveidības monitoringa sistēmas izstrādi un nodrošināšanu mežos liek domāt, ka neatkarīgas bioloģiskās daudzveidības monitoringa sistēmas eksistence meža nozarei traucē. Šeit ir saskatāms interešu konflikts, jo valstī atbildīgā institūcija pēc normatīvajiem aktiem ir VARAM un tās pakļautībā esošā Dabas aizsardzības pārvalde (DAP) un jau eksistē Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma, kas dod būtiskākos datus arī par mežiem.

Pamatnostādņēs ir jāatspoguļo, kādi bioloģiskās daudzveidības monitoringi Latvijā meža zemēs tiek veikti jau atbilstoši esošajiem normatīviem un praksē. Uzskatām, ka attiecībā uz nepieciešamo datu iegūvi arī turpmāk ir jāturpina atklāts iepirkums, ko izsludina VARAM Dabas aizsardzības pārvalde (DAP), lai nodrošinātu datu objektivitāti.

32. 7.1. Plānotie uzdevumi un galvenie pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai, katra mērķa rīcības virziena ietvaros

Politikas mērķis		1. Latvijas mežu apsaimniekošana ir ilgtspējīga un starptautiski atzīta		
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai		1.1. Meža un meža zemes efektīva un ilgtspējīga apsaimniekošana		
Uzdevumi un galvenie pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņš	Atbildīgā institūcija	Iesaistītās institūcijas	Nepieciešamais finansējums un tā avoti
<i>Iegūt un uzturēt un regulāri novērtēt zinātniski pamatotu informāciju par bioloģisko daudzveidību</i>	2015 – 2020	ZM	Silava VARAM	€ 300 000 (2015 - 2017) € 300 000 (2018 - 2020) Valsts budžets (jaunā politikas iniciatīva Meža bioloģiskās daudzveidības monitorings)
<i>Uzturēt bioloģisko daudzveidību mežā</i>	2015 – 2020	ZM	VARAM	ELFLA, valsts budžets, VARAM ELFLA (NATURA 2000) € 5 milj

44. lpp.

Iegūt un uzturēt un regulāri novērtēt zinātniski pamatotu informāciju par bioloģisko daudzveidību

Jaunās bioloģiskās daudzveidības monitoringa un pētījumu attīstības iniciatīvas, minot Zemkopības ministriju un tās pārraudzībā esošo mežzinātnes institūtu „Silava”, kā atbildīgos par bioloģiskās daudzveidības monitoringa sistēmas izstrādi un nodrošināšanu mežos liek domāt, ka neatkarīgas bioloģiskās daudzveidības monitoringa sistēmas eksistence meža nozarei traucē. Šeit ir saskatāms interešu konflikts, jo valstī atbildīgā institūcija pēc normatīvajiem aktiem ir VARAM un tās pakļautībā esošā Dabas aizsardzības pārvalde (DAP).

Valsts Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programma, kas ietver arī mežu bioloģiskās daudzveidības monitoringu, ir izstrādāta un apstiprināta jau 2009. gadā (MK 2009.gada 11.marta rīkojums Nr.187 „Par Vides monitoringa programmas pamatnostādņēm 2009.-2012.gadam”). 2014. gadā veikta programmas aktualizācija – ar tās pašreizējo versiju un aktuālākajiem uzdevumiem var iepazīties Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā (attiecībā uz mežiem – „Iekšzemes bioloģiskās daudzveidības monitoringa programma”). Programma ietver trīs sadaļas: Natura 2000 teritoriju monitoringu, Fona monitoringu un Speciālo monitoringu. Programma ir izveidota ar mērķi sekot bioloģiskās daudzveidības stāvoklim dažādās ekosistēmās un iegūtu datus, kas nepieciešami, lai plānotu ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu, mērķtiecīgus sugu un biotopu aizsardzības pasākumus prioritārā secībā. Šie dati tiek izmantoti arī ziņojumu sagatavošanai saistībā ar Latvijas starptautiskajām saistībām. Lai arī atsevišķas programmas sadaļas finansējuma trūkuma dēļ vairākus gadus nav realizētas, tomēr svarīgākie dati ir iegūti.

33. *Uzturēt bioloģisko daudzveidību mežā*

Tas būtu jāatšifrē, par kādiem meža apsaimniekotājiem iet runa un kāda veida atbalsts ir paredzēts. Līdz šim LVM ierobežotā apjomā no savas peļņas daļēji nodrošina bioloģiskās daudzveidības pasākumus, kas gan neatrisina visas eksistējošās problēmas. Ja „Pamatnostādnes” paredz, ka atbalsts tiks ieviests arī privātajos mežos, tas jāatšifrē, vēlams komplektā ar iespējamajiem nosacījumiem.

34. 7.2. *Mērķu un rezultātu sasniegšanas politikas rezultāti (arī tiem pakārtotie darbības rezultāti un rezultatīvie rādītāji) 7.2.tabula (48.lpp.)*

Nav atspoguļoti rīcības virziena *1.1. Meža un meža zemes efektīva un ilgtspējīga apsaimniekošana* rezultatīvie radītāji!